

Галина П'ЯТАКОВА

Педагогічна підготовка магістрів-філологів у львівському університеті в контексті трансгресійних змін

Ключові слова: толерантність, трансгресія, магістр-філолог, компетенція, педагогічна культура.

Вища освіта України покликана сприяти формуванню інтелектуального потенціалу нації, всебічному розвитку особистості як найвищої цінності суспільства. Вона призвана забезпечити фундаментальну наукову, загальнокультурну і практичну підготовку фахівців, які визначатимуть темпи і рівень науково-технічного, економічного та соціально-культурного прогресу. Завданням вищої освіти України на сучасному етапі є забезпечення інтеграції випускників у світовий освітньо-науковий простір шляхом впровадження досягнень зарубіжної освіти, науки, технологій у навчальний процес підготовки магістрантів. Вирішенню завдань сприятимуть також залучення іноземних інвестицій у вітчизняну освіту, забезпечення широкої участі представників вітчизняної освітньої системи у світовому науковому житті, міжнародні культурно-освітні та наукові контакти тощо.

Цим завданням повинна відповідати підготовка магістрів-філологів, яка сьогодні відбувається за активного реформування навчальних закладів України в умовах Болонського процесу. В класичних університетах України запроваджуються нові підходи у навчанні та вихованні, різноманітні інноваційні освітні технології тощо. Ці процеси у свою чергу призводять до радикальних змін у свідомості самих викладачів, до формування нових демократичних взаємовідносин зі студентами на засадах особистісно зорієнтованого навчання. Вважаємо, що сучасні

викладачі є вагомими носіями демократичних змін у суспільстві. Тому засобами навчально-виховного процесу у вищій школі вони здатні сприяти розвитку таких рис характеру у студентів класичних університетів, які формують повноцінних громадян, незалежно від того, представниками якої країни є ці студенти.

Формування особистості у вищому навчальному закладі відбувається під впливом освітнього середовища, у процесі комунікації з однокурсниками, викладачами, студентами старших або молодших курсів як рідного факультету, так й інших факультетів закладу. У процесі адаптації безпосередньо до ролі студента відбувається і активний процес соціалізації, набуття студентами певних рис майбутньої професії. *Освітнє середовище* вищого навчального закладу потрібно визначати як цілісний соціально-психологічний простір, який охоплює сукупність умов, взаємозв'язків, сформованих на основі міжособистісної взаємодії, систему цілей, намірів, засобів комунікації й інформації, які відіграють освітню роль, а також організованих педагогічних впливів, процесів¹.

Студенти як цілісний колектив, навчаючись в університеті впродовж п'яти років, повинні усвідомити своє місце у суспільстві і в житті країни зокрема. Навчання у вищому закладі сприяє формуванню у молоді професійних компетенцій, надає можливості для реалізації свого особистісного потенціалу. Тому для виховання українських та іноземних студентів як свідомих представників громадянського суспільства потрібно створити таке освітнє середовище, яке є моделлю демократичного суспільства, у якому проповідуються громадянські цінності². Таке освітнє середовище є полікультурним за своїм змістом, воно здатне створити позитивні умови для повноцінного розвитку, для формування та становлення особистості студента – рівноправного суб'єкта навчально-виховного процесу.

Львівський національний університет імені Івана Франка є одним з найдавніших вищих навчальних закладів Європи, оскільки був створений у 1661 році. Цей славетний заклад відомий своїми академічними традиціями у вихованні та навчанні молоді з різних країн світу. В університеті на вісімнадцяти факультетах, у трьох коледжах – Педагогічному, Правничому та Природничому, в Інституті післядипломної освіти навчаються іноземні студенти з Польщі, Білорусі, Латвії, Китаю, Кореї, Сербії, Росії, Молдови, Грузії, Азербайджану, Узбекистану,

¹ Педагогіка для громадянського суспільства: навчальний посібник для студентів педагогічних спеціальностей / За ред. д-ра пед. наук Т.С. Кошманової, Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005, с. 126.

² П'ятакова Г. Формування громадянської позиції у магістрантів класичного університету на заняттях з педагогіки, [w:] Edukacja obywatelska w społeczeństwach wielokulturowych. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 2007, s. 309.

Таджикистану, Казахстану, Лівану, Туреччини, Румунії, Бразилії, Палестини, Конго, Екватору, Нігерії, В'єтнаму, Буркіна Фасо, Анголи, Бразилії, Німеччини, Італії, Японії, Кореї. Відповідно до Закону про вищу освіту, Університет надає іноземним громадянам освітні послуги, які пов'язані з одержанням вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до бакалавра, магістра, доктора філософії тощо.

Поряд з науково-педагогічними працівниками з України в університеті працюють іноземні фахівці з освітніх закладів Великої Британії, Канади, Швеції, Німеччини, Кореї, Франції, Австрії, Хорватії, Білорусі, Литви та ін. Як полікультурний заклад Львівський національний університет імені Івана Франка підтримує партнерські зв'язки на рівні угод з багатьма навчальними закладами та установами світу. Університет бере участь у міжнародних освітніх організаціях, програмах, фондах. Співробітники, науковці та аспіранти університету отримують гранти INTAS, ДААД, індивідуальні гранти та стипендії на стажування та навчання за кордоном, беруть участь у різноманітних міжнародних проектах: Темпус-Тасіс, «Балтійські університети», Еразмус-Мундус, Соретікус тощо.

З 2007 р. Університет є учасником Програми Європейської Комісії «Еразмус Мундус – Вікно зовнішньої співпраці для Білорусі, України та Молдови (Лот 6)». Програма надає можливість студентам впродовж двох семестрів пройти навчання в європейському університеті-партнері. Студенти, які вже отримали базову вищу освіту, мають змогу отримати європейський диплом магістра після навчання за кордоном.

Щорічно у закордонні відрядження на наукову роботу і наукове стажування, для участі у міжнародних конференціях, семінарах, симпозіумах скеровуються співробітники і студенти університету. Викладачі Львівського університету працюють за угодами лекторами у вищих навчальних закладах Польщі, США, Німеччини, Австрії. Результати закордонних відряджень дають змогу збагатити лекційний матеріал та підвищити рівень проведення семінарських занять, на основі зібраного матеріалу розробляються програми і методичні рекомендації до навчальних курсів, спецкурсів, видаються монографії, підручники, посібники та статті, поповнюються бібліотечні фонди.

Найбільш інтенсивною є співпраця з найближчими сусідами, Республікою Польща, Німеччиною, Литвою, Грузією. За останні роки було підписано угоди з вищими навчальними закладами Польщі: Варшавським, Вроцлавським, Ягелонським, Сілезьким, Опольським, Люблінським, Жешівським, Познанським університетами, Краківським педагогічним університетом, Люблінською політехнікою, Вищими педагогічними школами Кельц, Ченстохови, Вищою школою управління та адміністрації м. Перемишля та Інститутом фізики ПАН, Академією спеціальної педагогіки ім. Марії Грегорджевської.

Одним з напрямків такої роботи є обмін навчальними практиками. Так студенти окремих факультетів Львівського університету мають змогу в межах навчальної програми пройти практику в Польщі, Болгарії, Угорщині, Чехії, Словаччині та Австрії. За угодами про співпрацю студенти з Польщі, Болгарії, Чехії також можуть прослухати певний курс на філологічному, географічному, історичному факультетах та факультеті культури і мистецтв. За скеруванням Міністерства освіти і науки України, на філологічному, філософському, історичному факультетах та факультеті міжнародних відносин, студенти з Польщі та Чехії мають змогу пройти стажування. Вступ України до Болонського процесу надав можливість випускникам ЛНУ імені Івана Франка продовжити навчання у вищих навчальних закладах Польщі, Німеччини, Австрії, Великої Британії, Франції, Швейцарії, Швеції та ін. країнах.

На запрошення до Львівського університету мають змогу приїхати відомі зарубіжні вчені для наукової роботи, участі у конференціях та на стажування. Оскільки у нашому закладі вивчають 30 іноземних та слов'янських мов, в університеті працюють іноземні лектори-мовники з Австрії, Італії, Іспанії, Німеччини, Швеції, Японії, Македонії, Польщі, Чехії, Естонії, Хорватії. Отже, формування особистості магістра у Львівському національному університеті імені Івана Франка відбувається під впливом полікультурного освітнього середовища, яким є наш університет, у процесі комунікації з однокурсниками, викладачами різних країн світу, студентами старших або молодших курсів як рідного університету, так і відомих закладів світу.

Також формуванню толерантності у студентів, сприяють традиційні зустрічі з представниками дипломатичного корпусу, акредитованими в Україні. Львівський університет за останні роки відвідали послы Франції, Швеції, Бельгії, Великої Британії, Нової Зеландії, Норвегії, Греції, Бразилії, США, Індії, Туреччини, Канади, В'єтнаму, представники посольств Японії, Угорщини, США, численні зарубіжні делегації.

Нова освітня парадигма сприяла змінам і у навчально-виховній системі магістранта-філолога у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Процес підготовки майбутнього викладача мови та літератури відбувається через впровадження компетентнісного підходу. В умовах конкурентоспроможності, які висуває перед українським фахівцем європейський ринок праці, ще у процесі навчання у ВНЗ, важливим стає формування у магістрантів професійної компетентності, яка уміщує низку ключових компетенцій. На відміну від категорії "компетентність", яка є більш широким поняттям, характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, "компетенцією" частіше визначають коло питань, явищ, в яких магістр є авторитетом. Формування "компетенцій" у випускників вищої школи передбачає, насамперед,

формування сукупності головних теоретичних знань, практичних навичок, вмінь, здібностей й якостей особистості, які представляють її готовність до виконання визначеної діяльності³.

Всі педагогічні вміння, які становлять сутність професійної компетентності педагога, можна розподілити за їх змістом на дві великі групи: *вміння теоретичної готовності* та *практичної готовності*. До вмінь теоретичної готовності потрібно віднести аналітичні, прогностичні, проєктивні та рефлексивні вміння педагога.

Вміння практичної готовності за своїм змістом можна розподілити на організаційні, комунікативні, прикладні. До комунікативних відносимо перцептивні уміння: сприймання та інтерпретацію інформації в процесі педагогічної взаємодії; проникнення в особистісну сутність людини через оцінку її зовнішньої характеристики; вірогідне прогнозування динаміки розвитку загальних та індивідуальних здібностей особистості; виділення головних рис особистості, її соціально-ціннісних орієнтацій.

До комунікативних вмінь слід віднести також і вміння, які необхідні для організації педагогічного спілкування: застосування “комунікативної атаки”; встановлення психологічного контакту, взаємодії; управління спілкуванням; встановлення зворотного зв’язку (емпатійна взаємодія); педагогічна техніка (культура мовлення, управління своїм фізичним та психологічним станом, наблизити до себе, образно передати інформацію). Ці вміння потрібно сприймати як надзавдання до формування компетенцій у майбутніх викладачів. Задатки цих компетенцій потрібно формувати ще на студентській лаві⁴.

У професійній підготовці магістрів-філологів потрібно звернути увагу на нероздільний зв’язок комунікативних компетенцій з філологічними, вузькоспеціальними компетенціями. *Комунікативні компетенції* з галузі рідної мови, іноземної мови (мови за фахом), які формуються у філологів, пов’язані з лінгвістичними (фонетичні, лексичні, граматичні, орфографічні, синтаксичні та стилістичні навички). Формування знань про рідну країну і країну, мова якої вивчається, норми поведінки і культури народів відносимо до соціокультурних компетенцій. Філог має володіти і дискурсивними (вміння логічно побудувати спілкування) компетенціями, а також стратегічними компетенціями, які формують вміння прогнозувати складності у спілкуванні. Комунікативні компетенції також сприяють формуванню літературознавчих та культурознавчих компетенцій, які характеризуються готовністю розпочати спілкування, слухати та чути

³ П’ятакова Г. Формування комунікативних компетенцій у магістра-філолога засобами інтерактивної технології навчання, [w:] Вища освіта України, Додаток 3, том V (12), 2008, Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», К.: „Гнозис”, 2008, с.513–514.

⁴ П’ятакова Г. Вказ. праця, с. 515.

співрозмовника, вміннями вибрати відповідний набір мовних засобів в залежності від статусу та соціальної ролі адресата (соціальні компетенції).

Вважаємо, що у процесі формування професійної компетентності магістра-філолога необхідно чітко розділяти всі види лінгвістичних компетенцій. Вони пов'язані зі специфікою лінгвістики, її законами. Формування цих компетенцій у студентів відбувається у процесі вивчення розділів науки «Лінгвістика» на лекційних і практичних заняттях з навчальних мовних курсів впродовж підготовки бакалаврів. Велике значення у цьому процесі мають курси “Методика викладання мови у середній школі”, “Методика викладання мови у вищій школі” та педагогічні практики, впродовж яких відбувається закріплення цих навичок у майбутніх викладачів. Тому подальший рівень лінгвістичних компетенцій може зростати лише у процесі педагогічної діяльності магістра.

Нові завдання вимагають від викладачів впроваджувати на філологічному факультеті інноваційні технології, серед яких набувають популярності сьогодні інтерактивні методики, з включенням рольових ігор, різноманітних тренінгових вправ. Нові підходи у викладанні дисциплін педагогічного циклу сприяють формуванню толерантної поведінки сучасного викладача вищої школи, потреби і готовності до конструктивного діалогу з людьми, незалежно від їх національної, соціальної та релігійної приналежності, поглядів, свідомості, мислення та поведінки. Викладач має змогу допомогти магістрові у процесі становлення своєї національної ідентичності, яка відбувається в постійній трансгресії, поглибити знання для розуміння складної історії свого народу, а також зламати стереотипи, упередження щодо розвитку культур інших народів.

З точки зору педагогічної толерантності як особистісної якості педагога, яка проявляється у взаємодії, важливими є навчальна та виховна професійна діяльність викладача. Саме ці види діяльності спрямовані на формування здібностей у студентів до організації і проведення різноманітної за своїм змістом спільної діяльності. Така діяльність характеризується: метою та способами організації; мотивами участі; характером та стилем педагогічної взаємодії; позицією педагога; ступенем особистісної активності суб'єктів взаємодії.

Педагогічну толерантність розглядаємо як толерантність професійну – найважливішу професійну якість викладача, яка характеризує професійні знання, професійні здібності. Професійно важливі якості, які будуть сформовані, зможуть визначити не відношення майбутнього викладача до професійних функцій, а безпосередній процес і результат виконання цих функцій викладачем. Психолого-педагогічні основи формування

професійно важливих особистісних якостей студентів як майбутніх педагогів досліджують у своїх працях П. Ананьєв, В. Гаєвська, Н. Кузьміна, В. Мерлін, К. Платонов, О. Щербаков та ін. Проблемам удосконалення шляхів і засобів формування педагогічних здібностей, особистісних якостей, приділяли увагу Л. Ахмедзянова, С. Зімічева, О. Кочетов, Г. Томилова, Ю. Шелухін та ін.

В процесі адаптації до педагогічної діяльності магістрантів-філологів намагаємося ознайомити зі специфікою праці викладача. Викладач-філолог за умови своєї виховної, навчальної, методичної та суспільно-корисної діяльності повинен вміти налагоджувати взаємодію з великою кількістю людей різних за професіями, політичними уподобаннями, з різних соціальних верств, різних філософських конфесій. Отже, педагог повинен мати сформованими здібності толерантної взаємодії на всіх рівнях і в усіх проявах толерантності, тому він повинен у своїй педагогічній діяльності бути достатньо гнучким, здатним до швидкої адаптації до умов, що змінюються. Тому на заняттях з курсу „Педагогіка вищої школи” виникає потреба ознайомити філологів з основними рисами педагогіки толерантності (за Г. Шеламовою):

- культура спілкування як досягнення іншого в діалозі, взаєморозумінні, співпереживанні;
- толерантне мислення як основа пізнання індивідуума людини, його потреб, цінностей, поглядів, переконань, яке виховує особистісні якості;
- особистісно орієнтований підхід у навчальному процесі, основою якого є суб'єкт-суб'єктні взаємини⁵.

За педагогікою толерантності засадничими для викладача є такі вимоги: відношення до людини, як до самоцінності; відношення до себе, як до самоцінності; само прийняття, самоповага, віра у свої можливості, потреба і здатність до перетворення себе, відношення до професії як способу самореалізації. Педагогіка толерантності базується на формуванні іншого ставлення і до свого учня, як до суб'єкта взаємодії.

В процесі формування педагогічної толерантності студенти повинні усвідомити, що толерантність – це миролюбство, терпимість до етнічних та релігійних, політичних, конфесійних, міжособових розбіжностей, визнання можливості рівноправного існування «іншого». Проте, толерантність – це не поступка, поблажливість або потурання, це активна життєва позиція, яка заснована на визнанні іншого. Можна виділити декілька рівнів толерантності: *цивілізований* – відсутність насилля в контекстах різних культур та цивілізацій; *міжнародний* – умови співпраці і мирного

⁵ Шеламова Г.М. Педагогические условия формирования толерантности / Экология личности: Материалы Рос. науч. конф., СПб., 2002, с.108–110.

співіснування держав незалежно від їхньої ваги, економічного розвитку, етнічної та релігійної приналежності їх населення; *етнічний* – терпимість до іншого способу життя, інших звичаїв, традицій, думок, ідей; *соціальний* – партнерська взаємодія між різними соціальними групами, владними структурами суспільства; *індивідуальний* – повага до іншої особистості, розуміння протилежних поглядів.

Сформувати толерантність як компетенцію допоможуть майбутньому педагогові тренінгові вправи, які потрібно викладачеві впроваджувати на заняттях з „Педагогіки вищої школи”, спецкурсах „Методика викладання у вищій школі”, „Основи педагогічної діяльності (майстерності)” тощо. Розглянемо деякі методичні рекомендації з впровадження цих вправ на практично-семінарських заняттях. Почати заняття можна з вправи „Як вітаються в світі”, попередньо ознайомивши студентів зі світовими традиціями: у Франції прийняті рукоштовнання та поцілунок в обидві щоки; в Індії потрібно легко вклонитися, долоні витягнуті по боках; в Росії вітаються потріпаним поцілунком в обидві щоки з обіймами; у Китаї – легкий уклін зі схрещеними на грудях руками; у Японії доречно буде легко вклонитися, руки та долоні витягнуті по боках; в Іспанії вітаються поцілунком в обидві щоки, долоні можна покласти партнерові на плечі; у Німеччині – потискання руки з поглядом просто в очі; у Малайзії – м’яке потискання обох рук, дотикатися потрібно лише кінчиками пальців; традиція ескимосів передбачає тертя носами під час вітання. Студенти повинні самостійно вибрати, як би вони захотіли привітатися сьогодні зі своїми друзями.

Перш, ніж проводити вправу „Добрий день, шалом, салют”, потрібно підготувати карточки, на яких написано слово «здраслуй» на різних мовах. Бажано в полікультурних групах записати вітання на рідній мові студентів. По черзі потрібно витягувати карточку і вітатися за годинниковою стрілкою. Ця вправа допоможе створити позитивний настрій, тому важливо було би продовжити працювати позитивно і провести вправу „Я – хороший, ти – хороший”. Учасники перебувають в колі. Ведучий передає м’яча, називаючи позитивну якість студента, яка починається на першу літеру його імені. М’яч повинен обійти всіх студентів по черзі. Ця вправа допомагає розвивати і креативні здібності студентів.

На заняттях потрібно проводити і вправи, які допомагають закріпити правила спілкування, оскільки це сприяє розвитку комунікативної компетенції. Серед них цікавою є вправа „Рюкзак успіху”. Студентам наголошують на важливості правильного спілкування з людьми для досягнення успіху у роботі, бізнесі тощо. Сформувати стиль спілкування важко, це потребує певних якостей. Пропонуємо студентам зібрати такий „рюкзак успіху”, попередньо записавши на аркуші паперу якість, яка допомагає досягти успіху в спілкуванні, та таку, яка не сприяє. Викладач

по черзі дістає аркуші та надає можливість групі вгадати автора. Студенти обговорюють ці якості, допомагають позбутися недоліків, визначають, хто з них є песимістом, а хто – оптимістом. Студентам у процесі обговорення результатів вправи пропонують також визначити, що здалося складним у виконанні вправи, яким чином потрібно розвивати свої позитивні якості і боротися з негативними.

Допоможе магістрові краще проаналізувати свій психічний стан, згадати свої досягнення, перемоги, щасливі події вправа „Мої заповіді”. Якщо скласти пам’ятку таких подій зараз, про них можна згадати у дні поганого настрою, невдач, розчарувань тощо. Викладач пропонує студентам заповнити бланки з таблицями „Мої кращі якості”, „Мої здібності і таланти”, „Мої досягнення”. Студентам можна запропонувати прочитати свої пам’ятки для того, щоби обговорити, чи важко було заповнювати таблиці, як в подальшому допоможе вам ця пам’ятка.

Викладач повинен проводити і вправи, які допоможуть проникнути у творчу лабораторію педагога, уявити специфіку майбутньої діяльності. Виконуючи вправу „Межі терпіння вчителя”, кожен студент повинен самостійно визначити ці межі. Результати потрібно винести на голосування, на якому визначаються десять пограничних принципів, недопустимих для спілкування учнів з вчителем, студента з викладачем тощо. Даємо можливість окремим групам студентів розіграти одну з перерахованих ситуацій і запропонувати свій спосіб виходу зі складної ситуації. Потрібно організувати обговорення навколо питань: чого не можна допустити в класі, коли виникає конфліктна ситуація; чого потрібно уникнути по відношенню до учня, вчителя тощо.

Вправа „Толерантність у спілкуванні” допоможе студентам навчитися аналізувати конфлікт, учасником або очевидцем якого вони були, та відповісти на питання: Чи можна вийти з конфліктної ситуації за допомогою толерантної поведінки, зберегти власну гідність, не принизити іншого? Викладач пропонує одному зі студентів згадати і розповісти ситуацію, яка пов’язана з особистою образою. Можна розіграти ситуацію і в ролях., проте студентам потрібно запропонувати схему виходу із ситуації з гідністю:

1. Почни розмову з конкретного точного описання ситуації, яка тебе не влаштовує.
2. Вирази почуття, які виникли у тебе у зв’язку з цією ситуацією і поведінкою людини по відношенню до тебе.
3. Скажи людині, як би тобі хотілося, щоби з тобою поступили. Запропонуй інший варіант поведінки.
4. Розкажи, як ти поведеш себе, якщо людина змінить своє відношення. Можна надати можливість виконати це завдання декільком парам учасників та обговорити всі варіанти.

Вправа „Я – висловлювання, ти – висловлювання” допомагає студентам зрозуміти різницю використання в мовленні позиції “Я”, що робить

висловлювання безпосереднім, допомагає висловити почуття, які не принижують іншого. Коли ми використовуємо “Ти – висловлювання”, людина, до якої ми звертаємося, відчуває негативні емоції: гнів, образу, дратування. Студенти повинні скласти “Я – висловлювання” для таких ситуацій”:

1. Твій викладач несправедливо тебе образив, коли звинуватив в тому, що ти списав контрольну роботу.
2. Тренер сказав, що ти пропускаєш тренування, тому він тебе відраховує з команди.
3. Твій вчитель постійно порівнює твої результати з результатами інших.

Тренінгові вправи повинні закінчуватися рефлексією: про які способи толерантного спілкування ви сьогодні дізналися, яка поведінка характерна для вас при розв’язанні конфліктних ситуацій, які переваги толерантної поведінки ви сьогодні засвоїли.

Спонукаючи до таких рефлексій зможе вправа „Поема про толерантність”, яка сприяє ще й розвитку креативних здібностей магістрів-філологів. Магістрам пропонують на аркуші паперу написати лише початок поеми, наприклад: „Толерантність – це повага і впевненість у тому, що тебе зрозуміють”, ... „це можливість знайти вірних друзів”, „таким буде наш світ”. Викладач збирає всі роботи і зачитує їх по черзі як поему.

Отже, важливим моментом у професійній підготовці магістрів-філологів є формування толерантності як професійної компетенції. Магістри – майбутні викладачі повинні намагатися поліпшувати взаєморозуміння у студентському середовищі, сприяти укріпленню солідарності й терпимості у відносинах як між окремими особистостями, так і між етнічними, соціальними, культурними, релігійними і мовними групами, а також націями.

Виховання майбутніх педагогів у дусі терпимості надасть умови для формування у молоді навиків незалежного мислення, критичного осмислення і вироблення суджень, заснованих на моральних цінностях. Принцип толерантності є провідним у навчальному процесі Львівського університету, тому що допомагає формуванню ідентичності молоді в постійній трансгресії, сприяє виходу за культурні, національні, суспільні, історичні, інтелектуальні межі. Це можливо лише за умови створення в університеті в період входження до європейського простору толерантного освітнього середовища, полікультурного за своїм змістом, яке сприятиме формуванню та становленню особистості студента – рівноправного суб’єкта навчально-виховного процесу.

Summary

The Pedagogical Preperance of Masters of Philology in the Lviv National University in Context of Transgression Changes

The peculiarities of tolerance formation as one of the issues of pedagogical culture in the Masters of Philology are developed in Lviv National university in the reformatinal process of high school in Ukraine. The basic features of pedagogical tolerance are analyzed and the levels of this tolerance are pointed out. The necessity of formation in the future teacher the tolerance competence is proved in condition of transgression changes. The different examples of training exercises at the lessons of pedagogical course are shown to make up the tolerant competence in the Masters of Philology.

Keywords: tolerance, transgression, Master of Philology, competence, pedagogical culture.